

การจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP ประเภทอาหารแปรรูป และ
หัตถกรรม ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
The Cost Management of the OTOP Product, Processed Food
and Handicraft, in Sansai District, Chiang Mai Province*

สมเกียรติ อินตาวงค์¹ พลับพลึง พวงธนะสาร² รักทัย ดำรงมณี³ และสุปรียา มณีใส⁴

Somkiat Intawong, Plubpeung Phuengthanasan, Raktai Damrongmanee

and Supreeya Maneesai

Received: September 20, 2021

Revised: November 12, 2021

Accepted: November 13, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP ในเขตอำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการต้นทุน โดยได้ทำการศึกษาวิจัยกลุ่ม
OTOP จำนวน 2 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม 2) กลุ่มหัตถกรรม
บ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก การศึกษานี้ใช้แบบสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวม
ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตต้นทุน รวมทั้งวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการต้นทุนของสินค้า OTOP ทั้ง 2 กลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีวิธีการคิดต้นทุนที่ยังไม่ถูกต้องโดยจำแนกวัตถุดิบทางตรง
ไม่ถูกต้อง และไม่มีการคิดค่าแรงงานทางตรง รวมทั้งคิดค่าใช้จ่ายในการผลิตไม่ครบถ้วน และไม่มีการ
จัดการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP เมื่อมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ
การคิดต้นทุน ทางกลุ่มสามารถคิดต้นทุนที่ถูกต้องได้ซึ่งทำให้สามารถกำหนดราคาขายและเพิ่มกำไรได้
รวมถึงได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการต้นทุนของสินค้า OTOP โดยการนำแนวคิดที่สำคัญ
เกี่ยวกับระบบการผลิตแบบทันเวลามาใช้ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้คือ กลุ่มสินค้า OTOP ควรมี
ความรู้เกี่ยวกับต้นทุนการผลิตที่ถูกต้อง และให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนที่อาจจะเกิดขึ้นอัน
เนื่องมาจากการผลิต เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กลุ่มสินค้า OTOP ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการ

* ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยพายัพ

¹ อาจารย์ประจำ คณะบัญชี และธุรกิจดิจิทัล มหาวิทยาลัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 e-mail: somkiatintawong0707@gmail.com

² อาจารย์ประจำ คณะบัญชี และธุรกิจดิจิทัล มหาวิทยาลัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 e-mail: plubpeungp@gmail.com

³ นักวิชาการอิสระ สมาคมผู้หญิง กฎหมายและการพัฒนาแห่งเอเชียแปซิฟิก 183/3 ถนนช้างคลาน ตำบล
ช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 e-mail: raktai@yahoo.com

⁴ นักวิชาการอิสระ บริษัท ไวลด์เนเจอร์เชียงใหม่ จำกัด 119/50 หมู่ 5 ถนนมหิดล ตำบลหนองหอย อำเภอ
เมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50000 e-mail: bettyacc@gmail.com

Abstract

The research aims to study the method of product costing of OTOP products in Sansai district, Chiang Mai Province and to increase the efficiency of product cost management by conducting research studies in 2 groups 1) Ban Ton Chan Farmer Housewife Group, Salted Egg producer 2) Ban Den Sankayom Handicraft Group, Plastic basket weaving group. This study used a group discussion to collect information and on how to cost group products as well as how to optimize cost management of both OTOP products.

In assessment of the 2 groups, there has been a misunderstanding in the product costing method by incorrect classification of direct raw materials and no direct labor charge including incomplete production costs. There is no optimization of the cost management of the OTOP products. After the education of the product costing method the groups can calculate the cost of the product correctly including the optimization of the cost management of OTOP products, by applying the concept of “Just in Time.” This allows the groups to set the selling price correctly and increase the profit for the groups. The suggestion from this research is that the OTOP products group should have knowledge about the cost of production and to correct and pay attention to the cost reduction that may be incurred as a result of production to add potential to the next OTOP products.

Keywords: the costing management, Optimize, Management

บทนำ

จากการที่เศรษฐกิจปรับตัวลดลง เนื่องจากรายได้ลด เพราะความไม่แน่นอนทางการเมือง ทำให้ดัชนีของธุรกิจชุมชนปัจจุบันลดลงมาเหลือ 48.30 ซึ่งกลุ่มธุรกิจชุมชนมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างยิ่ง เพราะส่วนใหญ่ใช้แรงงานและวัตถุดิบในท้องถิ่น ทั้งนี้ หากกลุ่มธุรกิจชุมชนมีการยกระดับ และเข้าถึงมาตรการสนับสนุนภาครัฐ จะช่วยให้เพิ่มมูลค่าและมีศักยภาพธุรกิจแข็งแกร่งขึ้น สามารถต่อยอดการเติบโตของเศรษฐกิจฐานรากอย่างกว้างขวาง ปัจจัยด้านลบที่กระทบต่อดัชนีธุรกิจชุมชน ได้แก่ รายได้ของเกษตรกรลดลงเพราะผลผลิตปรับลดจากสถานการณ์ภัยแล้ง กำลังซื้อประชาชนชะลอตัว ราคาน้ำมันปรับขึ้น การส่งออกลดลงจากปัญหาสงครามการค้าและจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นน้อยกว่าที่คาดการณ์ (ธนวรรณ พลวิชัย, 2562) ภาครัฐมีการออกมาตรการสำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เช่น การท่องเที่ยวเมืองรองและการซื้อสินค้า OTOP ซึ่งสามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีรวมถึงมีการประกันราคาสินค้าเกษตรบางประเภทส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรมีการปรับตัวสูงขึ้น

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมได้น้อมนำพระราชปณิธานการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจในระดับชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ ใน 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เป็นหนี้สิน อยู่อย่างพึ่งพาตนเอง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในชุมชน โดยปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในพหุวัฒนธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ที่คำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก (วชิราภรณ์ สุรณะสกุล, ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ และอัจฉรา ไชยบุณย์, 2560, น. 93) ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญในการทำธุรกิจไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือใหญ่ คือ ผลกำไรจากการดำเนินงานมาจาก “รายได้-รายจ่าย” ซึ่งรายได้ที่มากขึ้นมาจากยอดขายที่เพิ่มขึ้น และต้นทุนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะบอกว่าธุรกิจสามารถทำกำไรได้มากแค่ไหน

จากการที่คนในชุมชนในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มผลิตสินค้า OTOP โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตสินค้าเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุดิบและวัฒนธรรมที่มีในท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อออกจำหน่าย โดยการเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางเพจ Facebook ทำให้สามารถสร้างรายได้ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันบนพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อมที่จะแข่งขันทางการค้าได้ในอนาคต (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันทราย, 2563) ทั้งนี้ ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งสิ้น 12 ตำบล มีกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP จำนวน 91 ราย โดยที่ทางมหาวิทยาลัยพายัพได้ลงพื้นที่ให้การบริการวิชาการในเขตอำเภอสันทราย ทำให้ทราบว่ากลุ่มผลิตอาหารแปรรูปและกลุ่มหัตถกรรมมีปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ และส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่ม จึงได้คัดเลือกกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ในการศึกษาครั้งนี้

ดังนั้น คณะผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงเข้าร่วมศึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาด้านการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์รวมทั้งเสนอวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งด้านการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ มีความพร้อมที่จะแข่งขันทางการค้าในอนาคต และเป็นการรักษาต้นทุนทางสังคมพร้อมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ต่อไป รวมถึงการนำผลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มอื่นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหานำการวิจัย

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนสินค้า และการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทำให้ส่งผลกระทบต่อกำไรของกลุ่ม สาเหตุมาจากการคำนวณต้นทุนผิดพลาดทำให้ตั้งราคาขายผิดพลาดเกิดผลขาดทุนทำให้กระทบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านประชากร

ตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ในเขตอำเภอสันทราย ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มาจากการที่มหาวิทยาลัยพายัพได้ลงพื้นที่ให้บริการวิชาการสู่สังคม ในเขตอำเภอสันทราย ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม และกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก จึงได้ทำการศึกษเกี่ยวกับ

1. วิธีการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตสินค้านี้ดังกล่าว
2. การเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าทั้ง 2 รายข้างต้น เพื่อให้สามารถลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในอนาคตได้

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยของ Kariyawasam (2018) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดการต้นทุนและวิธีการจัดการทางบัญชีของบริษัทผลิตในประเทศศรีลังกา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบประยุกต์โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 70 บริษัทที่ทำการผลิตในประเทศศรีลังกา ผลการศึกษาพบว่า บริษัทกลุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธีต้นทุนกิจกรรม รองลงมาเป็นระบบต้นทุนช่วงและต้นทุนงานสั่งทำ รวมถึงพบว่าข้อมูลต้นทุนส่วนใหญ่จะใช้เพื่อกำหนดราคาขาย รองลงมาคือ การตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างกำไรจากลูกค้า ความสนใจการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานเนื่องจากความสามารถในการทำกำไรของกิจการลดลง การเพิ่มขึ้นของต้นทุน การแข่งขันที่รุนแรงและอำนาจในการต่อรองของลูกค้าสูง บริษัทส่วนใหญ่มีแนวปฏิบัติโดยใช้การบริหารต้นทุนแบบดั้งเดิม เช่น การวางแผนและการควบคุม การจัดทำงบประมาณ การกำหนดต้นทุนเป้าหมาย และการวิเคราะห์ ต้นทุน ปริมาณและกำไร เป็นต้น

กิงกนก รัตนมณี, ณพวงศ์ วิวัฒน์สรรพกิจ, ปรัชญศรัณย์ มรรชนันย์, ปิยะวัฒน์ โสธารัตน์ และ วิชากร จินดากุล (2560) ศึกษาเรื่อง “การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดตรัง” โดยเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ควรมีศักยภาพในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้อง เพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขัน และปรับตัวตามภาวะเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี การวิจัยดังกล่าวจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความครบถ้วนในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในจังหวัดตรัง ตามหลักการบัญชีต้นทุนและเพื่อศึกษาการกำหนดราคาขายเปรียบเทียบกับต้นทุนที่แท้จริง และใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ในจังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่ารายการต้นทุนส่วนใหญ่ที่ทางกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ไม่ได้นำมาคำนวณรวมเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์ ด้วยวิธีการต้นทุนเต็ม ได้แก่ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตประเภทค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ไม่ครบถ้วน รวมถึงผลิตภัณฑ์จำนวนหนึ่งกำหนดราคาขายไว้ต่ำกว่าต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่แท้จริง ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นจึงมีผลขาดทุนขึ้นต้น

เพ็ญญา หวังที่ซอบ (2561) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มจักสานหวาย บ้านวัดนาค ตำบลปากกราม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบบัญชีต้นทุน และต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน ศึกษาความสามารถของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเกี่ยวกับการวางระบบบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ เพื่อจัดทำแนวทางการวางระบบบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานหวาย เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานหวายมีสินค้าที่เป็นที่นิยมอยู่ 5 แบบด้วยกัน ได้แก่ ฝาชีขนาดใหญ่ ฝาชีขนาดเล็ก ตะกร้าถือขนาดกลาง กระเป๋าถือ และกล่องใส่กระดาษทิชชู ลักษณะการผลิตเป็นการผลิตเอง ลักษณะการขายเป็นการขายปลีก การศึกษาระบบบัญชีต้นทุนพบว่าใช้ระบบมือในการทำบัญชี การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วย ใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน กำหนดราคาขายโดยการกะประมาณ ระบบบัญชีต้นทุนของกลุ่มจะใช้เอกสาร

ประกอบการบันทึกบัญชี คือ บิลเงินสด การบันทึกรายการขึ้นต้นจะบันทึก ในสมุดรายรับรายจ่ายเพียงเล่มเดียว ไม่ได้จัดทำงบการเงิน ใช้เครื่องคิดเลข ปากกา ดินสอ เป็นเครื่องมือในการทำบัญชี มีความสามารถในงานบัญชีเล็กน้อย และไม่มีความสามารถในการทำระบบบัญชีต้นทุน แนวทางระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาขึ้นจึงสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล

ดวงสมร พักสังข์ (2555) ศึกษาเรื่อง “การบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว ในจังหวัดสมุทรสงคราม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญของต้นทุนในแต่ละด้าน และแนวทางการบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวให้ความสำคัญกับต้นทุนด้านการผลิตมากที่สุด รองลงมา คือ ต้นทุนด้านการตลาด ต้นทุนด้านการเงิน และต้นทุนด้านการจัดการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละด้านพบว่า ต้นทุนด้านการผลิตที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ค่าวัสดุ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ต้นทุนสินค้าที่เสีย ส่วนต้นทุนด้านการตลาดที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ค่าขนส่ง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่วนลดการค้า ในขณะที่ต้นทุนด้านการเงินที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การให้เครดิตกับลูกค้า ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ค่าธรรมเนียมและต้นทุนเก็บรักษาสินค้า และต้นทุนด้านการจัดการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์สำนักงาน ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ค่าสวัสดิการสมาชิก สำหรับแนวทางการบริหารต้นทุนพบว่า ต้นทุนด้านการผลิตใช้แนวทางการพัฒนาสายพันธุ์มะพร้าวต้นเตี้ย การผลิตแบบผสมผสานด้วยการปลูกพืชมากกว่า 1 ชนิด และการวางแผนบำรุงรักษาเครื่องจักรเชิงป้องกัน แทนเชิงแก้ไข ต้นทุนด้านการตลาดใช้แนวทางการลดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การลดจำนวนพนักงานขายตรง และการขยายเครือข่ายร้านค้าในชุมชน ต้นทุนด้านการเงินใช้แนวทางการผลิตสินค้าให้เพียงพอ กับความต้องการของลูกค้า เพื่อลดต้นทุนในการเก็บรักษาสินค้า การทำบัญชีรายรับและรายจ่าย และการชำระหนี้เจ้าหนี้ตรงตามกำหนดเวลา และต้นทุนด้านการจัดการใช้แนวทางในการนำเศษซากวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

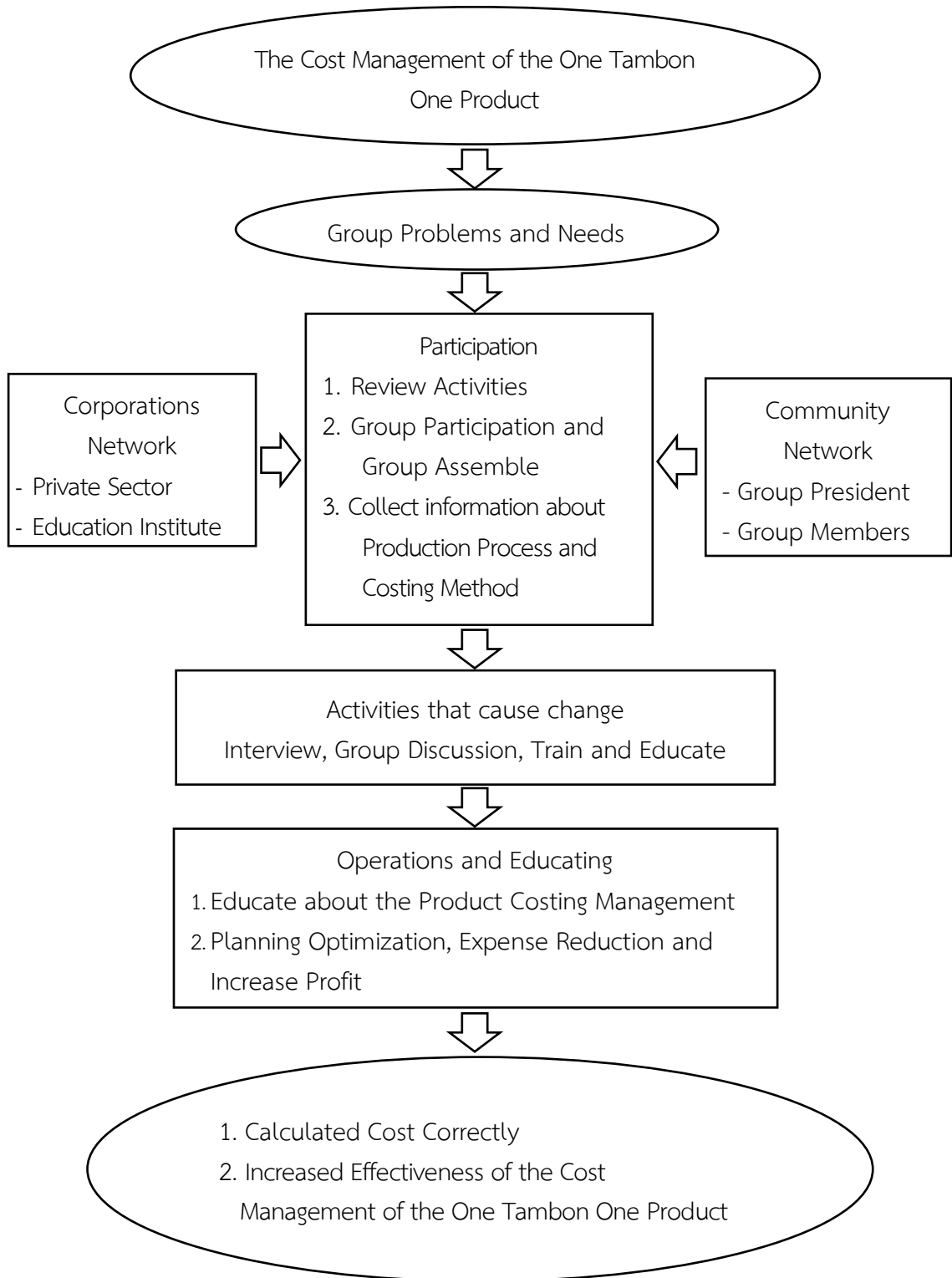

Figure 1 Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง (Samples)

(1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม ตำบลหนองจ่อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

(2) กลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

โดยกำหนดจากผู้บริหารของแต่ละกลุ่มๆ ละ 6 ท่าน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เหนียวณี เลขา และกรรมการกลุ่มอีก 2 ท่านเป็นตัวแทนสมาชิกกลุ่มในการร่วมสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection instruments)

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสนทนากลุ่มจากเอกสารรวมถึงงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลต้นทุนการผลิต และการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

นำแบบสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญในการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาด โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีต้นทุนจำนวน 3 ท่าน และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมและผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล (Data analysis and interpretation)

ในการวิเคราะห์เนื้อหา คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลกับเอกสารและผลลัพธ์ของการสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยบันทึกรวบรวมได้จากแหล่งข้อมูล ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากกลุ่มตัวอย่างข้างต้น โดยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่ม รวมทั้งได้ดำเนินการสอบถามถึงวิธีการผลิตของแต่ละกลุ่ม และได้ใช้แบบสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 ก่อนการให้ความรู้ แล้วทำการอบรมให้ความรู้แต่ละกลุ่มเมื่อให้ความรู้เสร็จ และได้ใช้แบบสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 หลังการให้ความรู้ เป็นแบบสนทนากลุ่มที่ถามถึงวิธีการคิดต้นทุนสินค้า ความรู้เกี่ยวกับต้นทุนผลิตภัณฑ์ว่ารายการไหนถือเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือไม่ และทางกลุ่มมีวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือไม่ รวมถึงทางกลุ่มจะมีวิธีการจัดการต้นทุนไปใช้ในกลุ่มอย่างไร และหลังจากนำวิธีการจัดการไปใช้แล้วคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มหรือไม่อย่างไร

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการคิดต้นทุน การจัดซื้อวัตถุดิบ ผลประกอบการรวมถึงกำไร จะใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “การจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ของสินค้า OTOP ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” จากการสนทนากลุ่ม มีผลสรุปตามการวิเคราะห์ข้อมูลของต้นทุนผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านตันจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม

การคิดต้นทุนก่อนการให้ความรู้ พบว่าทางกลุ่มไม่มีการคิดต้นทุนของสินค้าที่ผลิต ทำให้ไม่มีการคิดวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิตได้ถูกต้อง

การคิดต้นทุนหลังการให้ความรู้ พบว่าทางกลุ่มได้คิดวัตถุดิบทางตรงซึ่งได้แก่ ไข่ คิดค่าแรงงานทางตรงให้กับคนที่ผลิตไข่เค็ม และค่าใช้จ่ายในการผลิตประกอบไปด้วยค่าเสื่อมราคา-อุปกรณ์ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบรรจุภัณฑ์และเกลือได้ ทำให้ทราบต้นทุนของไข่เค็มที่ถูกต้อง โดยในตอนแรกคิดว่าต้นทุนไข่เค็ม 6.61 บาท/หน่วย แต่หลังการให้ความรู้คิดต้นทุนได้ 8.66 บาท/หน่วย

ก่อนการให้ความรู้ได้สอบถามว่าทางกลุ่มได้มีวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร และได้คำตอบจากสมาชิกทั้ง 6 ท่านว่าทางกลุ่มไม่มีการใช้วิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ใดๆ

หลังการให้ความรู้ได้สอบถามทางกลุ่มว่าทราบวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร ได้คำตอบของสมาชิกจากแบบสนทนากลุ่มว่า ทางกลุ่มทราบวิธีการจัดการเกี่ยวกับต้นทุนผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับระบบการจัดซื้อแบบทันเวลา และวิธีการจัดการสินค้าคงเหลือ และได้สนทนาสอบถามทางกลุ่มพบว่าทางกลุ่มจะได้นำวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ไปใช้ในกลุ่ม โดยการนำวิธีระบบการจัดซื้อแบบทันเวลามาใช้ให้เกิดประโยชน์รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ และทางกลุ่มจะนำวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ไปใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม คือ สามารถลดปัญหาในการขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตได้ และควบคุมค่าใช้จ่ายในการผลิต ทำให้สามารถลดต้นทุนในส่วน of วัตถุดิบทางตรงได้

กลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม ผู้ผลิตตะกร้าสานจากเส้นพลาสติก

การคิดต้นทุนก่อนการให้ความรู้ของกลุ่มยังไม่ถูกต้อง โดยทางกลุ่มไม่ได้แยกการคิดวัตถุดิบทางตรงประกอบไปด้วยเส้นพลาสติก ผ้า ลวด ไม่มีการคิดค่าแรงงานทางตรง และในส่วน of ค่าใช้จ่ายการผลิตยังคิดไม่ถูกต้อง คือ คิดเฉพาะค่าบรรจุภัณฑ์

หลังการให้ความรู้ พบว่าทางกลุ่มได้คิดต้นทุนการผลิตได้อย่างถูกต้อง คือ วัตถุดิบทางตรง ได้แก่ เส้นพลาสติก ได้คิดค่าแรงให้กับคนที่สานตะกร้า คิดค่าแรงให้กับคนที่เย็บผ้าติดกับตะกร้า ถือเป็นค่าแรงงานทางตรง ส่วนค่าใช้จ่ายในการผลิตประกอบไปด้วย ค่าลวด ค่าผ้า และค่าบรรจุภัณฑ์ ทำให้คิดต้นทุนของตะกร้าสานจากเส้นพลาสติกได้อย่างถูกต้อง ในตอนแรกได้คิดต้นทุนของตะกร้าสานต่อหน่วยเท่ากับ 124 บาท แต่หลังการให้ความรู้ได้คิดต้นทุนของตะกร้าสานใหม่เป็น 264 บาท/หน่วย

ก่อนการให้ความรู้ได้สอบถามว่าทางกลุ่มได้มีวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือไม่อย่างไร และได้คำตอบจากสมาชิกทั้ง 6 ท่านว่าทางกลุ่มไม่มีการใช้วิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ใดๆ เลย

หลังการให้ความรู้ ทางกลุ่มทราบวิธีการจัดการเกี่ยวกับต้นทุนผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับระบบการจัดซื้อแบบทันเวลา และระบบการสั่งซื้อที่ประหยัดเพื่อนำมาใช้ในการสั่งซื้อวัตถุดิบ และได้นำวิธีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์มาใช้ในการสั่งซื้อทำให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม คือ การลดปัญหาในการขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายในการผลิต ทำให้สามารถลดต้นทุนในส่วน of วัตถุดิบทางตรงได้

อภิปรายผล

กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม ได้ให้ความสำคัญในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อการผลิตสินค้าซึ่งประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต เพื่อเพิ่มศักยภาพในการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้อง รวมทั้งเพื่อให้มีความสามารถในการผลิตสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง และปรับตัวตามสภาวะเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี โดยทางกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ไม่ได้นำบางรายการมาคำนวณรวมเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการต้นทุนเต็ม ได้แก่ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ทำให้การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ไม่ครบถ้วนตามหลักการบัญชีต้นทุน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิ่งกนก รัตนมณี และคนอื่น ๆ (2560) ศึกษาเรื่อง “การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดตรัง” พบว่า รายการต้นทุนส่วนใหญ่ที่ทางกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ไม่ได้นำมาคำนวณรวมเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์ด้วยวิธีการต้นทุนเต็ม ได้แก่ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตประเภท ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 63 ผลิตภัณฑ์ มีจำนวน 23 ผลิตภัณฑ์คำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ไม่ครบถ้วนตามหลักการบัญชีต้นทุน ในขณะที่อีกจำนวน 40 ผลิตภัณฑ์คำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ไม่ครบถ้วน และสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญญา หวังที่ซอบ (2561) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มจักสานหวาย บ้านวัดนาคน ตำบลปากกราน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่ากลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จักสานหวายมีสินค้าที่เป็นที่นิยมอยู่ 5 แบบด้วยกัน ได้แก่ ฝาชีขนาดใหญ่ ฝาชีขนาดเล็ก ตะกร้าถือขนาดกลาง กระเป๋าถือและกล่องใส่กระดาษทิชชู ลักษณะการผลิตเป็นการผลิตเอง ลักษณะการขายเป็นการขายปลีก การศึกษาระบบบัญชีต้นทุนพบว่าใช้ระบบมือในการทำบัญชี การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยจะใช้วิธีกะประมาณ ไม่มีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน กำหนดราคาขายโดยการกะประมาณ ระบบบัญชีต้นทุนของกลุ่มจะใช้เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี คือ บิลเงินสดการบันทึกรายการขึ้นต้นจะบันทึกในสมุดรายรับรายจ่ายเพียงเล่มเดียว และไม่ได้จัดทำงบการเงิน

ส่วนทางด้านปัญหาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็ม มีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ได้แก่ วัตถุดิบหมดอายุ เสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาวัตถุดิบ และปัญหาเงินลงทุนในวัตถุดิบทางกลุ่มจึงได้นำวิธีการจัดการเกี่ยวกับการสั่งซื้อที่ประหยัดมาใช้ เพราะจะช่วยในเรื่องของปัญหาการขาดวัตถุดิบคงคลัง นอกจากนี้ยังจะช่วยประหยัดต้นทุนการสั่งซื้อทำให้กระบวนการผลิตดำเนินไปอย่าง

สม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก ทางด้านกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอมพบปัญหาเกี่ยวกับการขายสินค้าไม่ได้ สินค้าล้าสมัย เสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้า และปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนในสินค้า ทางกลุ่มจึงได้นำระบบการจัดการสินค้าคงคลังแบบทันเวลามาใช้ เพราะจะทำให้ไม่สูญเสียยอดขาย ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการสั่งซื้อ ลดพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า ลดค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง และช่วยในเรื่องของการผลิตให้ดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพไม่หยุดชะงัก นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนในสินค้าลงได้ (กมลทิพย์ คำใจ, 2553, น. 129)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

ปัญหาของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP คือ ทางกลุ่มไม่มีการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องและไม่มีการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ ปัญหาด้านการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์สามารถแก้ไขได้แล้ว โดยทางกลุ่มสามารถคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้อง ส่วนปัญหาด้านการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์แต่ละกลุ่มสามารถแก้ไขได้ ดังนี้ ปัญหาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทน์ ผู้ผลิตไข่เค็มคือ มีการสั่งซื้อไข่ในปริมาณมากเกิดค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา และอาจทำให้เกิดความเสียหายของไข่ ได้แก่ ไข่แตก ไข่เน่าเสีย ข้อเสนอแนะ คือ ควรนำระบบการจัดซื้อที่ประหยัดมาใช้เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ส่วนปัญหาของกลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่นสันคะยอม คือ การสั่งซื้อเส้นพลาสติกจะต้องใช้เงินลงทุนในการสั่งซื้อครั้งละมากๆ และปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บเส้นพลาสติก ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษา ข้อเสนอแนะ คือ ควรนำระบบการจัดการสินค้าคงคลังแบบทันเวลามาใช้เพื่อลดปัญหาในการขายสินค้าไม่ได้ สินค้าล้าสมัย เสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสินค้า โดยการขายก่อนการผลิต และประหยัดเงินลงทุนในสินค้าเพื่อลดปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนในการสั่งซื้อวัตถุดิบ คือ ไม่ต้องสั่งซื้อที่ละมากๆ เพื่อเป็นการประหยัดเงินลงทุนในการสั่งซื้อ รวมถึงการนำผลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มอื่นได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยเกี่ยวกับต้นทุนในครั้งต่อไป นอกจากต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตแล้ว ควรให้ความรู้เกี่ยวกับต้นทุนอื่นๆ อีก เช่น ต้นทุนเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับต้นทุนที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน และเป็นการวางแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายของกลุ่มที่จะส่งผลต่อกำไรของกลุ่มในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ คำใจ. (2553). การเงินธุรกิจ. เชียงใหม่: สาขาวิชาการบัญชีและการเงิน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- กึ่งคนก รัตนมณี, ณพงค์ วิวัฒน์สรรพกิจ, ปรัชญศรัณย์ มรรษณัยน์, ปิยะวัฒน์ โสธารัตน์ และวิชากร จินดากุล, (2560). การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ใน จังหวัดตรัง. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 15(1), 75-84. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/stou-sms-pr/article/view/63284/90755>
- ดวงสมร ฟักสังข์. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวใน จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. <http://www.ssruir.ssru.ac.th/bitstream/ssruir/786/1/196-55.pdf>
- ธนวรรณ พลวิชัย. (2562, 29 พฤษภาคม). ม. หอการค้าฯ ปรับลดประมาณการ GDP ปีนี้เหลือโต 3.5% จากเดิมคาด 3.8%, ส่งออกเหลือโต 0.5. *ไทยโพสต์*. <https://www.ryt9.com/s/tpd/2996063>
- เพ็ญญา หวังที่ซอบ. (2561). การวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มจักสานหวาย บ้านวัดนาค ตำบลปากกระดาน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 20(1), 74-81. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/msaru/issue/view/16258/MSJournal_Vol20_1_2561
- วชิราภรณ์ สุรณะสกุล, ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ และอัจฉรา ไชยูปถัมภ์. (2560). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน. *วารสารวิจัย มสค สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(2). <https://research.dusit.ac.th>
- สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). รายงานประจำปี 2559. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562. <http://www.industry.go.th/oig/index.php>.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันทราย. (2563). ขอเชิญชวนทุกท่านอุดหนุนสินค้าไทย ช่วยเหลือผู้ประกอบการ OTOP อำเภอสันทรายกันนะคะ, สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563. <https://district.cdd.go.th/sansai/2020/05/16/%e0%b8%82%e0%b8%ad%e0%b9%80%e0%b8%8a%e0%b8%b4%e0%b8%8d%e0%b8%8a%e0%b8%a7%e0%b8%99%e0%b8%97%e0%b8%b8%e0%b8%81%e0%b8%97%e0%b9%88%e0%b8%b2%e0%b8%99%e0%b8%ad%e0%b8%b8%e0%b8%94%e0%b8%ab%e0%b8%99%e0%b8%b8>
- Kariyawasam, H. N. (2018). A study of cost and management accounting practices in Sri Lanka's manufacturing industry. *International Journal of Recent Advances in Multidisciplinary Research*, 5(3), 3632-3634. <http://www.researchgate.net/publication/324775222>